

שעור י"ד

כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו *

...הי' צריך לעשות פרושים אחרים לפי

הפשטות המתחדשים בכל יום...

(רשב"ם וישב)

„שבטים היו עסוקים במכירתו של יוסף,

ויוסף היו עסוק בשקו ותעניתו, ראובן

הי' עסוק בשקו ובתעניתו, ויעקב הי'

עסוק בשקו ובתעניתו. ויהודה הי' עסוק

ליקה לו אשה, והקב"ה עוסק בורא אורו

של מלך המשיח“ (מדרש רבה וישב)

ענין עתיק וחדש תמיד... נפלא הוא מעשה אחי יוסף. התורה מספרת לנו תולדות שבטיייה, שנים עשר בני יעקב. הלא מטרתו ותוחלתו היתה להעמיד י"ב שבטים, תקות האמהות הק' וכל משאלתן היו שמהן יצאו השבטים שנים עשר שבטי יה — יסוד ושרש עם ישראל. אברהם לא העמידם; יצחק לא העמידם — מהם עוד נפרדה פסולת — רק יעקב — בחיר שבאבות, שכבר יצא מווכח, היתה מטתו שלמה — הוא הי' יכול להעמיד י"ב שבטים. כלם צדיקים, כלם קדושים, שיהיו היסוד לעם ישראל ולמטרתו ותכליתו בעולם. האבות הם המרכבה. י"ב שבטי יה הם במקום י"ב המזלות. ההנהגה המיוחדת, המתוקנת בבריאה להנהגת עם ישראל, מערכתה היא ע"י האבות הק', שהם הם המרכבה, והי"ב שבטים הם במקום י"ב המזלות, הנמצאים במערכה הכללית. שעל ידיהם נשפעת ההנהגה הטבעית. וכן י"ב השבטים הם המקבלים את ההשפעה המיוחדת ממערכת המרכבה המיוחדת להנהגת עם ישראל. כן מבארים לנו הספרים הק'.

מעשה נורא! חטא כזה! אכזריות ממש! לא יאומן כי יוספר. לו שמענו

מעשה כזה על אנשים הכי גסים, ג"כ היינו מתפלאים ושואלים: האם נמצאת

* נאמר בעש"ק וישב כ' כסלו עזר"ת ונרשם ע"י הרב ר"א אברהם יצחק בלאך

וצוק"ל הי"ד.

בטבע האדם השחתה כזו לבקש להמית את האח הצעיר? ואת מי? את יוסף, הבן־פורת, בן זקונים לאביהם הזקן, הבר חכים, שמסר לו כל התורה שלמד מבית עבר; ומה גם בידעם את האבל והיגון שיגרמו בזה לאביהם יעקב, ושלא לחמול על יוסף גם בראותם את צערו הנורא, בהתחננו אליהם. כי הלא נוכל לצייר כמה בכיות, תחנונים וקולות קורעים לב היו באותה שעה. וכמו שאמרו גם הם אחרי כן: (בר' מ"ב כ"א): „אבל אשמים אנתנו על אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו” וגו'. נצייר נא לנו את כאב נפש יוסף, בהיותו צפוי אלי מות ע"י אחיו, מהרגש הטבעי של תשוקת החיים, הנטרע בלב כל אדם, המתעורר בשעת הסכנה, ביחד עם הכרתו באשמה הנוראה של אחיו, בחפצם לשפוך דם נקי, דם אחיהם. הלא נוכל להבין, כי יוסף לפי ידיעותיו הגדולות והכרותיו הנעלות ידע להעריך מה הוא חטא וחטא נורא כזה! ומה הן תוצאותיו. מה עזה היתה תשוקתו לבל יפלו אחיו בחטא ועון כזה. בציירנו לנו את כל זה נוכל להבין את הצער והיגון, שהי' שפוך על פני יוסף בהתחננו אל אחיו, האם אפשר שתמצא קשיחות לב כזו? ואף אם אפשר שיארע לפעמים באיש אחד שיבא למצב נפש משונה בהתעורר בו רגשות השחתה אי־טבעיים, אבל עשרה אנשים, בעלי דעה וצדיקים כאלו, ובשעה שאחיהם אחד — ראובן — עומד ומזהירם שבל יחטאו בילד — אין הדבר מובן כלל.

עוד יותר: אחרי עשותם דבר נורא כזה, בהשליכם את אחיהם לבור, שנחשים ועקרבים יש בו, ישבו במנוחה לאכל לחם! זהו כבר דבר בלתי טבעי. אמנם חכמינו הק' מישבים תמיהה זו בבארם — וכן תורה לנו הדעת, אחרי הכרתנו קצת, כי השבטים היו צדיקים וחכמים, כנראה לעין גם מפשטות המקראות — כי זה הי' בדין ומשפט, כי דנו אותו למשפט מות בעד חטא לשון הרע, שהביא דבתם רעה אל אביהם. או שחשבו שהותרה להם מיתתו משום „אם בא להורגך השכם להורגו”. ואף כי גם זה אינו מובן לנו, היאך יכלו להחליט משפטם זה ולהוציאו לפועל בשעה שכל הרגשות הטבעיים מתנגדים לזה? הנה מזה אדרבה נוכל ללמוד ולהבין את גדל נפשם ורחם הגדול לאלוה כי בשפטם אותו כי בן מות הוא, והרי לפי האמת מיתתו טובה לעולם ולו, יכלו להבליג על רגשות הלב הסוערים. הלב נקרע מצער, הוא מלא רגשות רך וחמלה, כפי שמוכרח שיוכללו בתוך לבות צדיקים וגדולים כאלו, והם מחליטים את משפטם בגבורת דעתם הגדולה, להמית את אחיהם היקר, יוסף הצדיק, האהוב לאביו, ונפשו קשורה בנפשו, כשהוא מתחנן אליהם בתחנונים נוראים, הקורעים לב, ובגדלות כחם היתה להם גבורה להעלות כח אחד משאר כחות נפשם ולהשתמש בו בעת הצורך ולעוררו במדה כזו, שהי' הוא מאיר בזהרו נפשם, עד שמאורו הגדול יזהיר את לבם וימנע את שאר הכחות והרגשות.

מלשלוט בו. ובעשותם דבר זה, בהוציאם לפועל כח ענקי, שנחוצה לזה אישיות הכי גדולה ויראת שמים נשגבה, הרגישו שביעת רצון ממעשיהם ושלמות גדולה בנפשם, וזה נתן להם מנוחת נפש, „וישבו לאכל לחם“.

אבל עדיין לא ניחא לנו, כי הלא התורה מספרת לנו בפשטות המקראות, כי הסבת לזה הין כחות טבעיים פשוטים: „וישראל אהב את יוסף מכל אחיו כי בן זקונים הוא לו ועשה לו כתנת פסים, ויראו אחיו כי אותו אהב אביהם מכל אחיו וישנאו אותו ולא יכלו דברו לשלום. ויחלום יוסף וגו' ויוסיפו עוד שנוא אותו. ויאמר אליהם שמעו נא וגו'. ויאמרו לו אחיו המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו ויוסיפו עוד שנא אותו על חלומותיו ועל דבריו. ויחלום עוד וגו'. ויקנאו בו אחיו וגו'“. מכל זה מבואר כי רגשות קטנוניים — קנאה ושנאה — היו הסבות לכל המעשה.

אך עלינו לבאר כמה שכבר למדנו לדעת, כי כמה שיגדל האדם ויתעלה לאיזון מעלה שתייה, נמצאים בו עוד הכחות הטבעיים ופועלים בו. ואלו המדות היו צפונות בתוכם פנימה, עד כי הם לא הרגישו בזה וחשבו כי הם דנים דין אמת. ובאמת הכחות הללו הטעו אותם בחשבונותיהם וגרמו להטעותם בדין ולהוציא משפט מעוקל, משפט מות על אחיהם. והתורה, שחדרה לתוך תוכה של הנפש, ספרה לנו את הסבות הפנימיות האמתיות, שלפי ידיעת יודע עלילות, קנאתם ושנאתם ליוסף המריצה אותם לזה. ורואים אנו מזה כמה הטבע שולט אף באדם היותר גדול, כי אף שהכחות הטבעיים נמצאים בו בדקות גדולה מאד, בכ"ז יש בכחם להטעותו בכל חשבונותיו ולהביאו לידי עוונות ומעשים נוראים. ונלמד מזה, כמה נחוץ לירא ולהזהר מפני הטבע השולט באדם ולפתח מפני עוות השכל, שעלול לבא ע"י כחות החמר.

אמנם זה תירוץ. המעשה לבש צורה אחרת, נתברר קצת. אך בכל זה עדיין אין הדבר מתישב על הלב. כי אחרי שבאמת סבת עותתם בדין היו המדות הטבעיות, הלא מן הראוי הי' שיועילו גם הרגשות הטובים כתרים נגדם להעמידם על היושר והאמת. ובעיקר קשה, מדוע לא יקרו דברים כאלה אצלנו, אף באלה שכחות הטבע שולטים בהם בלי מצרים, והנטיית הרעות הן כעבות העגלה, ובכ"ז לא נשמע שיצא מהם משפט כ"כ מעוקל ויארעו מעשים כ"כ נוראים. עדיין אין הדבר מובן.

אולם הבדל גדול הוא בין חשבונותיו של אדם קטן ובין חשבונותיו של אדם גדול. טעות הקטן לא תדמה לטעות הגדול. לא במקום שהגדול תועה יכול הקטן לתעות. לו אין כ"כ מקום איפה לתעות, בתורשה קטנה, בה עצים אחדים, אין בה מקום לתעות, כי בכל צד שהנך פונה מיד תגיע אל גבולה וקצה. אבל ביער גדול, רב העצים, עב וסבוך, שבו משעולים עד אין מספר, בו עלולים

לתעות הרבה מאד. בחשבון מזער, כשמחברים ה' פעמים ה' עם ג' פעמים ט'
אין הטעות מצוי' ואף אם יטעו א"א שתגדל הטעות; אבל בחשבון גדול העולה
לאלפים ורבות, המצטרף מחשבונות כפולים ומרובעים בכפלי כפלים, עלולים
הרבה יותר לטעות.

האדם הקטן ידיעותיו קלושות, עניניו מועטים, חשבונותיו פשוטים, איפה
יתעה! כמה יכול הוא להתרחק בטעותיו? אבל הם, שכללו במחשבתם
ידיעות רבות, בחשבונותיהם נכללו ענינים רבים ונעלים לאין שעור וערך,
הם, שחשבונותיהם היו מקושרים עם הענינים היותר רמים ונשאים — כמו
שנמצא בזהר הק' בענין אחי יוסף, כי יעקב אהב את רחל בידעה, כי לפי
סודות הבריאה ושרשי הנפשות, יכול לבא התקון האמתי של העולם רק ע"י
בני רחל — וכמבואר שם, כי תקון העולם שיבא ע"י בני ישראל באחרית
הימים — המטרה הק' הזאת — מתמלאת בעיקרה ע"י שבטי יוסף ובנימין,
זלכן אהב ישראל את יוסף מכל אחיו, ואחי יוסף התקנאו בו בשביל זה,
ובראותם כי הביא דבתם רעה אל אביהם, פחדו שמה ירחקם יעקב ויתפרדו
מכלל ישראל וכל בית ישראל יבנה רק ע"י יוסף ולא יהי' להם חלק בבית
ישראל. וזה נחשב אצלם בגדר „אם בא להורגך השכם להורגו“.

אינני בא עתה לבאר ענין זה, אבל מזה נוכל להבין, כי אנשים כאלה
שבחשבונותיהם תפס מקום ענין שרשי הבריאה ותקון העולם ותכליתו, מה
רחבו ידיעותיהם וחשבונותיהם, כמה ענינים נעלים ונשאים הקיפו במחשבתם
זבלבם, ועם איזה דברים התחשבו, מה גדול הי' הלך מחשבתם, ובעבור זה מה
גדולה היתה יכולה להיות טעותם.

כמו כן בצד השני, במי שטועים: אינו דומה במי שהנך טועה. אצלנו
כשהנך מכיר את אחד, ומה גם זה שדר אתך בבית, א"א לך כמעט לטעות בו.
הנך יודע את עניניו וחשבונותיו, את כחותיו וגם חולשותיו, את הטוב והרע
שבו, אין לך מקום לטעות בו. ואף אם תטעה בו, עד כמה תגיע הטעות ובאיזה
ענינים תטעה. יש שכסבור אתה, כי איש ישר הנהו, ואיננו ישר, חשבת כי
גאמן הוא, ונמצא גנב, אבל באדם גדול שהלך נפשו גדול ורחב, וחשבונותיו
כל כך מרובים ושונים, יש מקום לטעות ולתעות בו הרבה מאד, ומרחב הטעות
אשר אפשר לטעות בו הוא לאין שעור, כי עניניו יותר נשאים, מגיעים לעולמות
העליונים, ובשנוי קל אשר יהי' בנפשו, אפשר שתלוי תקון העולם או קלקולו.
יוסף, שמסר לו יעקב אבינו כל מה שלמד אצל שם ועבר, וידע כל
החכמה העליונה, הלא כמה חשבונות כלל במחשבתו, עם איזה ענינים התחשב
זחי בהם! מה גדל הלך נפשו, כמה כחות מרובים, שונים והפכיים הכיל בקרבו,
בכמה גונים ופנים התראה, מה גדלה האוניברסליות שבו ומה גדלו ורבו

הענינים שהיו תלויים בו. ולכן אחיו, אשר היו אתו ביחד מיום היותו היו יכולים לטעות בו, עד אין שעור וערך.

כן הוא, באדם קטן אין מקום מרובה לטעות, אבל באדם גדול יש מקום רחב לטעות בו. הלא ראינו בתולדות ימי עולם, כי באנשים הגדולים טעו הרבה מאד, וזה כאשר הם מתראים לעולם בכמה גונים. הנה רואים בו הנהגה אחת וכחות נפלאים באופן אחד ואחרי כן נדמה כי סותר את עצמו בהנהגה הפכית הפך גמור.

זה הכלל: הפרש גדול הוא מי שטועה ובמי שטועים. מטעותם של אחי יוסף ביוסף רואים אנו את גדלותם של שבטי יה, רחב לבם והיקף דעותיהם הענקיות וגדל הלך נפשם.

כל מה שאמרנו במעשה מכירת יוסף מוכרח הוא באמת מפשטות הכתוב, כי כשאנו קוראים בתורה תולדות שבטי יה, רואים אנו, כי התורה לא גנתה את בני יעקב, ובכלל מספורי המקראות בפרשה זו ולהלן מדבריהם בינם לבין עצמם וממשאם ומתננם עם יוסף נראה, כי הכל הי' כיאות לחכמים וצדיקים, ועל כרחנו נבין ונכיר, כי ענין מכירת יוסף אין זה אלא טעות בדין וחשבון. וא"כ מאפשרות טעות כזו נדון על גדלותם וממעשיהם נדע גדל כחם וגבורת נפשם, ומכירים אנחנו, כי הכתוב מספר לנו רק את הסבה העקרית שהסבה בכל מעשיהם, ואף שהטעות שהביאתם לידי מעשה זה כבר היתה בענינים רחוקים וגבוהים, בכ"ז התורה בפשטותה מספרת, כפי הכרת יודע עלילות, היודע פנימיות כל דבר ומכנה את הכל בשמו העקרי, כי הסבה הראשונה, שהיא הניעה דעתם ומחשבתם לזה, היתה ממדה טבעית פשוטה: „ויראן אחיו כי אותו אהב אביהם“.

וגם מזה מכירים אנו את תורתנו, תורת האמת, שלא חפתה על גדולי ואהובי' וספרה לנו כפי המתכונת הפנימית של כל דבר והבליטה את האמת כפי מה שהיא, ובוה היא מלמדת אותנו את תורת החיים שיש לנו ללמוד מאבותינו הק' — גם מעותתם וטעותם.

כל זה יש ללמוד מפשטות הדברים שנאמרו בכתוב, ורק מקטנותנו אנו נדמה לנו, כי אין זאת פשטות. ראיתי מאמר נפלא ברשב"ם בפי' פ' זו וז"ל: „ישכילו ויבינו אוהבי שכל מה שלמדנו רבותינו, כי אין מקרא יוצא מפי פשוטו וכי' וגם רבנו שלמה אבי אמי מאיר עיני הגולה שפירש תורה, נביאים וכתובים, נתן לב לפרש פשוטו של מקרא. ואף אני שמואל בר מאיר חתנו זצ"ל נתוכחתי עמו ולפניו והודה לי שאלו הי' לו פנאי הי' צריך לעשות פירושים אחרים לפי הפשטות המתחדשים בכל יום“.

כן הוא! הפשטות מתחדשת בכל יום. הדורות מתקטנים, ועמהם

הפשטות. מה שלפנים הי' פשטות, היום כבר מופלא, והפשטות היא אחרת. גם מה שהי' פשטות בדורו של רש"י, כבר לא הי' פשטות בדור שני. אצלנו הפשטות היא עוד יותר פשוטה: לנו נדמה, כי כפי מה שאנו לומדים במקרא ספור המעשה של אחי יוסף, זהו פשוטו, אבל באמת אין הפשטות דבר מסוים, כי אינה דומה פשטות לפשטות. למשל: כשאנו קוראים בתורה: „יוסף בן שבע עשרה שנה הי' רועה את איתו בצאן והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם“. כשאין אנו מתעמקים כלל, אנו רואים פה רק ספור המעשה, כי יוסף הי' נער את בני בלהה וזלפה וכי הביא את דבתם רעה אל אביהם. אבל כשמתעמקים קצת רואים אנו, כי המקרא מספר לנו כאן גדלותו של יוסף, כי לפי טבע האדם הוא מחפה על מגרעותיו של זה, שהוא רגיל עמו וחי בחברתו, וכאן יוסף היה נער וגוי ובפי' רש"י: רגיל את בני בלהה וכו', ובכ"ז הביא את דבתם רעה, מפני שדאג לתיקון נפשם. וכדומה לזה הוא בכל דבר: שונה היא הפשטות לכל איש ואיש לפי מדרגתו!

עוד נראה לבאר בזה באור יותר עמוק. חס אנכי להביע את זה... גם מסתפק אנכי... הוא דבר נכון, אבל אינני יודע אם הוא כל האמת. אבל כעין זה הוא ודאי, ביסודו ושרשו הוא אמת גמורה.

כמה שיארע אצלנו: ברור לנו, כי אסור לספר לשון הרע, ובכ"ז יארע שנחפץ לדבר דבר שיש בו חשש לה"ר, אף כי מרגישים אנו, כי הוא דבר מגונה. ובנפש לוחמים שני כחות; נדמה, כי יש בזה הוראת היתר לאמר, שאין בזה משום לה"ר, ומ"מ מרגישים שאין ראוי לספר את זה. והכחות מתנגשים זה בזה, ולבסוף מכריע האחד, והדבר נפלט. לא אומר לה"ר ממש ח"ו, העון החמור הזה שעליו נאמר: כל המספר לה"ר ראוי להשליכו לכלבים, ואמרו חז"ל כי אחי יוסף שיסו בו את הכלבים בעבור עון לה"ר, בהביאו את דבתם רעה אל אביהם. אבל באבק לה"ר ודאי נכשלים. הלא איתא (בכ"ב קס"ד): „שלש עבירות אין אדם ניצול מהן בכל יום, הרהור עבירה, ועיון תפלה ולה"ר, לה"ר ס"ד אלא אבק לה"ר“. יארע כמה פעמים, שמרגישים שיש בזה משום אבק לה"ר ודאי, ומ"מ מספרים, ולפעמים באמת לה"ר גמורה היא — וחוטאים. כח אחד הכביד משקלו והוא הכריע את הכף, ואף שיודעים ומרגישים שהוא חטא. מי המריצו לזה? — כח אחד הכביד ורחפו לרצונו.

כדומה לזה, כציור ומתכונה זו יש לאמר הי' גם אצלם — גם אצל קדושי עליון, בהיותם מקושרים עם התמר: כי הכל הוא בכל — כל העניינים הנמצאים בקטנים נמצאים בהכי גדולים, אך אצלם הכל הוא במדה אחרת ונמדדים בקנה מדה שונה לגמרי לאין שיעור וערך ונובעים ממקורות אחרים

יותר גבוהים, יותר נעלים. אצלנו כשמכריע כה אחד, מה גדל כחו, מי הכביד? כח אחד מכחות נפש האדם. — מי הוא כל האדם הזה? הלא קטן הוא. מה הם חייו? עם היותו בעולם אינו מוסיף ומתקן בבריאה ובהעדרו אינו מחסר כלום*.) הלא כל חייו ע"פ רוב מקרה הם; בעניניו לא יתנועעו עולמות. לעולמות הגבוהים מעולמו הקטן לא יגיע, כחותיו מתחילים פה בעולם השפל ופה גם סופם. כמה תגדל מלחמת הנפש שבו, ומה מכריע בו? כמה יגדל כח הדחיפה שלה, ואיזה ענינים יתהוו עי"ז? — ולכן גם התוצאות קטנות. אבל האנשים האלקיים שרשם בעולמות העליונים, בחייהם תלויים עניני כל הבריאה כלה; שרש מעשיהם מקושר עם הכחות העליונים, מלחמת כחותיהם מגיעה לשרשים העליונים — שרשי הנהגת הבריאה הכללית — מלאכים לוחמים זה עם זה! וכשמכריע האחד, כח מלאך הכריע והכביד. הוי מה גדלה כח דחיפתו ומה גדלו התוצאות, שאפשר, שתתהוינה מזה!

מצינו במדרש במעשה יהודה ותמר (ב"ר פ"ה ח'): „ויט אלי' אל הדרך — בעל כרחו, שלא בטובתו“ — כלומר, היתה מלחמה בנפש יהודה והכריע בו כח אחד ודחפו בעל כרחו. ואמרי' שם: „בקש לעבור וזימן לו הקב"ה מלאך שהוא ממונה על התאוה“. א"ל: יהודה, היכן אתה הולך? מהיכן מלכים עומדים? מהיכן גואלים עומדים? איזה שייכות יש לו למלאך הממונה על התאוה לשאלות אלו? אבל באמת כשהיתה מלחמה בנפש יהודה, לא התחילה המלחמה לפעם פה בנפשו, אלא ההתנגשות התחילה בין השרשים הגבוהים, בין הכחות העליונים השונים: מלאכי מעלה נלחמו זה בזה, שם התחילה תנועת המלחמה, וזאת היתה המלחמה בין הכחות השונים שבנפש יהודה שהתנגשו זה בזה.

אין אנו צריכים לאמר דוקא, כי בנפש יהודה היתה מורגשת רק מלחמת כחות רוחניים. יש לומר, כי בנפש יהודה התעוררו באמת כחות טבעיים פשוטים, אבל היתה להם התקשרות עם השרשים העליונים; סבתם ומקורם היו כחות עליונים, וכשהכריע כח אחד, כח עליון הוא שהכריע, והדחיפה היתה כחו של מלאך.

איתא במדרש (ב"ר שם ב'): „שבטים היו עסוקים במכירתו של יוסף: ויוסף הי' עסוק בשקו ובתעניתו, ראובן הי' עסוק בשקו ובתעניתו ויעקב הי' עסוק בשקו ובתעניתו, ויהודה הי' עסוק ליקח לו אשה, והקב"ה הי' עוסק... בורא אורו של מלך המשיח“.

(*) נראה שכונת רבינו שאין כחו לשנות את מהלך הבריאה, אבל פועל הוא במהלך הבריאה הקבוע כחלק מכלל הבריאה. (המערכת)

מה גדלה התעמולה בעולמות העליונים ברגע זה, בשעה שהי' נחוץ לברא אורו של מלך המשיח! מה רבתה התנועה בפמלי' של מעלה, כמה כחות עליונים התנשאו זה לעומת זה, התנגשו זה בזה, כמה מלאכים נלחמו זה בזה; והמלחמה העליונה הזאת השתלשלה ובצבצה בנפש יהודה בדמות. כחות נפשיים, המתרוצצים בו. הלא נבין, כי יהודה, שבמעשיו היו תלויים כל יסודות הבריאה והתקון העתידי, כמה גדלה בו המלחמה, איזה כחות לחמו והתנגשו בו, ומי הכביד! מה גדל כח הדחיפה! כי אף שבנפש יהודה פה התראה כח טבעי, אבל הכח הדוחף שלא הניחו לעבור, הי' מלאך — כח מלאך הקורא: מהיכן מלכים עומדים מהיכן גואלים עומדים!

בכ"ז אמרו חז"ל (ב"ר שם ג') כי תמר לש"ש נתכונה; כי לבעבור יברא מזה מלך המשיח הי' נחוץ שתצורף כאן מחשבה לשם שמים טהורה. האם נוכל לדמות ולערוך מול אלה את האנשים שרוב חייהם מקרה, הם קטנים וכחותיהם קטנוניים, יסודות הבריאה ותקון העולם אינם תלויים בהם ובמעשיהם; כל כחותיהם ועניני חייהם מתחילים ונגמרים פה בנפשם. כל "שעור קומה" שלהם נשלם ונגמר בחייהם הפרטיים. האם נדמה מלחמתם — מלחמת נפשם וכח הכבד של כח אחד מהם — לעומת אלה שעניני חייהם מקושרים עם עניני כל הבריאה, ה"שעור קומה" שלהם כולל עניני כל העולמות, המלחמה אצלם מלחמת מלאכים, וכשאחד מכביד, כח מלאך הוא: שהכביד — אם מלאך טוב או מלאך רע — אבל הלא כח מלאך הוא!

ומזה נוכל להבין, כי גם החטא, דהיינו תוצאות ההכרעה של כח הרע, כשהוא הכריע, אי אפשר שיצא אצלנו כמו שהיו תוצאות ההכרעה אצל הראשונים.

זהו מה דאמרי': "כל הגדול מחברו, יצרו גדול הימנו" (סוכה נ"ב: ע"א). כי האדם הקטן, ש"שעור קומה" שלו פעוט, כולל רק מה שנכלל בחייו המקריים, וגם יצרו הוא רק כח התגברות הרע על הטוב, הנמצא בכחות נפשו הפעוטה, ואף שרשרו הוא בעליונים, זהו רק משום ששורש הכל הוא בעליונים — אין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל ברקיע וכי' (ב"ר י' ז'), אבל באדם הגדול, כח יצרו בו בעצמו הוא כח עליוני, כח מלאך, ולכן גם התוצאות, שעלול שתצאנה מכה היצר באדם הגדול, הן שונות וגדולות ממה שעלול שתצאנה אצל הקטן.

ובזה מתבארת הגמ' בעובדא דרב עמרם ור' עקיבא בפ' עשרה יוחסין (פ"א ע"א), שמעולם הוקשה לנו, שאף אם יצרם גדול הי', הלא מכ"מ גם הכחות המתנגדים ליצר גדולים היו יותר, ונמצא שבערך כחותיהם דומים הקטנים לגדולים. אך לפי מה שדברנו נכון הוא, כי כח הכבד שמכריע אצל

הגדול, הוא משורש ומקור אחר, ולכן כח הדחיפה פועל תוצאות אחרות מאלו הנראות אצל הקטן.

כל עניני העולם והחיים עד העת שיבא תקון העולם הגמור, הנם מן ההתנגשות התמידית הנמצאת בבריאה בין הכחות והענינים ההפכיים — מלחמת הטוב והרע, ותשוקת הרע להתגבר על הטוב — עד עת התקון, שאז יצא מההתנגשות הלזו אור הטוב וך ומצותצת. ההתנגשות הזאת מתחלת בכחות העליונים, בשרשי כל הבריאה ומשתלשלת למטה בעולם התחתון ומגיעת לנפש האדם. ושם נמצאת מלחמה תמידית בין הכחות השונים שבו. האדם הקטן, ש"שעור קומה" שלו פעוט, ההתנגשות אצלו מתחלת פה בכחות גפשו ששם נמצאת מלחמה בין הכחות המתנגדים זה לזה, והתחזקות הרע להתגבר על הטוב. אבל באדם הגדול, ש"שעור קומה" שלו מגיע עד שרשי כל הבריאה, אצלו מתחילה ההתנגשות בין השרשים של העולם העליון וכוללת יסודות ההנהגה שבבריאה כולה, וגם הענינים היותר עליונים, הכל הוא בו בעצמו. כי במקום שמגיע האדם ב"שעור קומה" שלו, שם התחלת האדם שבו, אבל נגמרים הם גם בכחות הפשוטים שבנפשו וזהו ההפרש בין הקטן והגדול, כי בגדול — עניני חייו ומעשיו נוגעים ומגיעים את שרשי כל הבריאה, ומלחמת הכחות העליונים מצטירת בנפשו, בחייו ובמעשיו. אבל האדם הקטן — עניני חייו ומעשיו נוגעים רק למציאותו הפרטית, וגם מלחמתו היא מלחמה פרטית בין הטוב והרע, שנמצא בתוך גפשו, אף שגם זה השתלשלות מהרע והטוב שנתכנו בעליונים, שזה משפיע שבכל העולמות ימצאו ענינים אלו.

יהבן!

בקראנו בתורה מעשה מכירת יוסף אנו צריכים להבין, כי לפי מידת גדלותם ה' כח מעשיהם; כי מתוך שכתותיהם היו כחות עליונים, אין תימה, שהתראו תוצאות כאלו.

הכלל: מתוך מעשה הראשונים, הנך מכיר גדלותם!